

УДК 349.22 – 055.2

Шульженко Ігор Владиславович –
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри гуманітарних
і правових дисциплін Донецького
національного університету економіки
і торгівлі імені Михайла
Туган-Барановського (м. Кривий Ріг)

Ihor V. Shulzhenko –
candidate of juridical sciences, associate professor,
Head of the humanitarian and law disciplines department,
Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mikhaylo Tugan-Baranovskiy
(7/11, Spaska Str., Kryvyi Rih, Ukraine)

Лавлінський Руслан Олександрович –
кандидат філософських наук, доцент
кафедри гуманітарних
і правових дисциплін Донецького
національного університету економіки
і торгівлі імені Михайла
Туган-Барановського (м. Кривий Ріг)

Ruslan O. Lavlinskyi –
candidate of philosophical sciences,
associate professor of the humanitarian
and law disciplines department,
Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mikhaylo Tugan-Baranovsky
(7/11, Spaska Str., Kryvyi Rih, Ukraine)

Особливості юридичних гарантій у галузі правового регулювання робочого часу жінок – співробітників національної поліції України

Стаття присвячена проблемам правових колізій, що виникають при застосуванні норм, які надають юридичні гарантії і застосовують правові обмеження у галузі правового регулювання робочого часу жінок – співробітників Національної поліції України.

Ключові слова: юридичні гарантії, трудові відносини, Національна поліція України, правові обмеження, робочий час, професійна діяльність, пільги.

Статья посвящена проблемам правовых коллизий, возникающих при применении норм, которые предоставляют юридические гарантии и применяют правовые ограничения в области правового регулирования рабочего времени женщин – сотрудников Национальной полиции Украины.

Ключевые слова: юридические гарантии, трудовые отношения, Национальная полиция Украины, правовые ограничения, рабочее время, профессиональная деятельность, льготы.

I.V. Shulzhenko, R.O. Lavlinskyi Peculiarities of Legal Guaranties in the Sphere of Legal Regulation of Labor Hours of Female Officers at the National Police of Ukraine

The article deals with the issues of legal collisions during application of norms which provide legal guaranties and establish legal restrictions in the sphere of legal regulation of labor hours of women who are

officers of the National Police of Ukraine.

Labor hours of women who are officers of the National Police of Ukraine are regulated by general and special legislation on service at the National Police of Ukraine.

It is essential to mention that general and special legislation on service of women at the National Police of Ukraine contains some collisions and disadvantages which contribute to a low quality related to legal regulation of professional activities of female police officers, their insufficient social protection, violation of gender legislation, and as a result to dissatisfaction of female officers at the National Police with their social status. This dissatisfaction can be seen at the quality of performance of official duties and as a result at the crime situation in the state.

Following the provisions of legislation on service at the National Police of Ukraine disbalance between the benefits and legal restrictions in the sphere of legal regulation of labor hour of female police officers.

The author proposes to improve and develop legislation which regulates the procedure of provision of legal services in the sphere of legal regulation of labor hours of female officers at the National Police of Ukraine.

Conclusion has been drawn that peculiarities of legal regulation of labor hours of female officers at the National Police has specific features of differentiation of legal regulation (specifics of police officer's professional activities, sex and maternity) which is carried out by various legal means (compulsion, ban, restrictions and guarantees represented by benefits and privileges).

Keywords: *legal guarantees, labor relations, the National Police of Ukraine, legal restrictions, labor hours, professional activities, benefits.*

Постановка проблеми. Одним із перших правоохоронних органів який був реформований в Україні після революції гідності стала Національна поліція України. В Національній поліції України на рівні з чоловіками проходять службу і співробітники жіночої статі.

Статистичні данні свідчать, що у країнах Європейського Союзу 20-40% працівників правоохоронних органів – є жінки. Вони нарівні з чоловіками виконують службові і професійні обов'язки [1, с.16].

Правове регулювання робочого часу жінок – співробітників поліції здійснюється як загальним трудовим законодавством так і спеціальним законодавством про проходження служби в Національній поліції України.

Варто зазначити, що норми загального і спеціального законодавства про проходження служби жінками в Національній поліції України містять певні колізії і недоліків, які призводять до низької якості правового регулювання професійної діяльності жінок-поліцейських, недостатнього їх соціального захисту, порушенню гендерного законодавства, а у підсумку і до незадоволення самих жінок – співробітників Національної поліції своїм соціальним станом. Це незадоволення нерідко відбивається на якості виконання службових обов'язків, а у підсумку і на стані злочинності у державі.

Саме наявність суттєвих особливостей правового регулювання робочого часу жінок – поліцейських, а також недостатнє їх теоретичне дослідження послужило підставою для розробки даної проблеми.

Аналіз досліджень і публікацій. Окремі сторони проблеми правового регулювання праці жінок – працівників міліції (поліції) досліджувались в працях Т.П. Андріященко, Т.А. Іванової, Л.М. Колодкина, В.Г. Кутушева, А.В.Фатули та інших. Але в незалежній Україні ще не проводилося дослідження, яке б визначало теоретичні основи особливостей юридичних гарантій, що надаються у галузі правового регулювання робочого часу жінок – поліцейських.

Невирішені раніше проблеми. На даний момент існує досить невелика кількість досліджень в площині трудового права, які б комплексно охоплювали аналіз проблеми протиріччя між юридичними гарантіями і правовими обмеженнями у галузі робочого часу та часу відпочинку жінок – співробітників Національної поліції України.

Метою статті є дослідження дисбалансу між юридичними гарантіями і правовими обмеженнями у галузі робочого часу та часу відпочинку жінок – співробітників Національної поліції України та надання пропозицій щодо удосконалення і перспектив подальшого розвитку законодавства у цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Враховуючи наявність у жінок – поліцейських як загального так і спеціального трудо-правового статусу, при правовому регулюванні їх робочого часу у повній мірі застосовується принцип єдності і диференціації трудових правовідносин.

Єдність правового регулювання робочого часу жінок – співробітників національної поліції передбачає забезпечення для них, нормами трудового права, загальних юридичних гарантій у галузі правового регулювання робочого часу, передбачених для всіх осіб, що працюють за трудовим договором. Диференціація правового регулювання робочого часу жінок – співробітників Національної поліції передбачає надання їм додаткових гарантій і застосування додаткових обмежень у процесі трудової діяльності (служби) з урахуванням специфіки професійної діяльності, статі та виконання материнської функції.

До правових гарантій у галузі робочого часу, передбачених для всіх осіб, що працюють за трудовим договором у тому числі і для жінок – поліцейських відносяться: обмеження максимальної тривалості робочого часу яка визначається виключно законами; підвищена оплата праці за несення служби у надурочний, нічний час, вихідні та святкові дні та право вибору компенсації за робочий час у вихідні, святкові та неробочі дні у вигляді підвищеної оплати праці чи надання іншого дня відпочинку; можливість залучення співробітників поліції до служби понад встановлену тривалість робочого часу, в дні щотижневого відпочинку та святкові дні тільки у випадках передбачених законодавством; обмеження часу несення служби понад установлений законодавством робочий час, а також у дні щотижневого відпочинку та святкові дні.

Однією із важливіших конституційних гарантій у галузі регулювання трудових правовідносин є норма викладена у ст. 45 Конституції України, яка передбачає, що тільки законами визначається максимальна тривалість робочого часу [2].

Відповідно до Конвенції № 47 МОП „Про скорочення робочого часу до 40 годин на тиждень”, ратифікованою Україною 09.06.56 року та статті 50 КЗпП України, нормальна тривалість робочого часу (у тому числі і

співробітників поліції) не може перевищувати 40 годин на тиждень.

Але відповідно до ч. 4 п. 21 Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ України (далі Положення про проходження служби), працівники ОВС зобов'язані проходити службу там, де це викликано інтересами служби і обумовлено наказами прямих начальників [3].

Відповідно до ст. 91 Закону України Про Національну поліцію особливий характер служби в поліції містить такі спеціальні умови для певних категорій поліцейських:

- 1) службу у святкові та вихідні дні;
- 2) службу позмінно;
- 3) службу з нерівномірним графіком;
- 4) службу в нічний час.

Розподіл службового часу поліцейських визначається розпорядком дня, який затверджує керівник відповідного органу (закладу, установи) поліції. Для поліцейських устанавлюється п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями, а для курсантів (слухачів) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які готують поліцейських, - шестиденний робочий тиждень з одним вихідним днем. Вихідні, святкові та неробочі дні є днями відпочинку для всіх поліцейських, крім залучених до виконання службових обов'язків. Поліцейським, які виконували службові обов'язки у вихідні, святкові та неробочі дні, крім поліцейських, які працюють у змінному режимі, відповідний час для відпочинку в порядку компенсації надається протягом двох наступних місяців [4].

Варто зазначити, що виконання працівниками органів внутрішніх справ (особливо оперативними співробітниками) своїх службових обов'язків щодо боротьби зі злочинністю дуже часто потребує прийняття невідкладних заходів за межами, встановленого законодавством робочого часу, і тому на практиці існує думка, що для працівників поліції застосовується режим роботи з ненормованим робочим часом.

На наш погляд, для удосконалення правового регулювання робочого часу працівників поліції необхідно встановити в Положенні про проходження служби можливість застосування режиму ненормованого робочого

часу для деяких керівних працівників органів внутрішніх справ. А також на рівні відомчого наказу МВС закріпити перелік посад проходження служби на яких передбачено режим роботи з ненормованим робочим часом.

Незаперечним є той факт, що несення служби працівниками поліції понад установлену тривалість робочого часу, а також у вихідні та святкові дні потребує певної компенсації. Така компенсація передбачає підвищену оплату праці.

Відповідно до п. 21 Положення про проходження служби оплата праці працівників ОВС у надурочний, нічний час, у вихідні та святкові дні провадиться відповідно до вимог законодавства [3].

Отже диференціація правового регулювання робочого часу жінок – співробітників Національної поліції за таким критерієм як специфіка професійної діяльності здійснюється: шляхом застосування певного правового примусу; шляхом особливості компенсації оплати праці за несення служби у надурочний та нічний час; шляхом спеціальних умов та підстав залучення працівників ОВС до служби понад встановлену тривалість робочого часу, в дні щотижневого відпочинку, святкові дні та у нічний час.

Правовий примус при диференціації правового регулювання робочого часу жінок – співробітників Національної поліції України проявляється у тому, що співробітник поліції, незалежно від спеціального звання, займаної посади, статі, при особливих оперативних умовах, не має права без поважних причин відмовитися від виконання службових обов'язків понад встановлений законодавством робочий час, у дні щотижневого відпочинку та святкові дні.

Такий висновок можна зробити виходячи з норм викладених у ст. 91 Закону України Про Національну поліцію та п. 21 Положення про проходження служби, які передбачають, що у необхідних випадках особи рядового і начальницького складу несуть службу понад встановлену тривалість робочого часу, а також у вихідні та святкові дні [3; 4].

Виходячи із норм викладених у п. 17 Положення про проходження служби, яка передбачає, що вагітні жінки і матері з числа осіб рядового і начальницького складу користуються всіма правами і пільгами встановленими

законодавством [3], а також статті 176 КЗпП України, яка забороняє залучення вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до трьох років до нічних, надурочних робіт, робіт у вихідні дні і направлення їх у відрядження [5] можна зробити висновок, що вище перераховані категорії жінок – поліцейських не можуть залучатися до несення служби понад встановлену тривалість робочого часу, а також у вихідні та святкові дні навіть при особливих оперативних умовах.

Відповідно до змісту ст. 177 КЗпП України можна зробити висновок, що забороняється, навіть якщо це необхідно в інтересах служби, залучати до надурочних робіт і направляти у відрядження жінок – працівників ОВС, що мають дітей віком від трьох до чотирнадцяти років або дітей-інвалідів без їх згоди [5].

Відповідно до ст. 108 КЗпП України [5] працею у нічний час вважається виконання співробітниками поліції України службових обов'язків у період з 22 до 6 годин.

Підставами для несення служби в нічний час вважаються: графіки нарядів, чергувань, затверджені керівниками поліції; плани проведення навчань та профілактичних заходів; письмові накази керівників органів внутрішніх справ. Треба зазначити, що в наказі керівник поліції вказує причини, які обумовили необхідність залучення працівників міліції до служби в нічний час, перелік співробітників, що залучаються до виконання служби, тривалість такої служби.

У невідкладних випадках керівники поліції можуть віддавати накази про залучення працівників до служби в нічний час і в усній формі з подальшим письмовим оформленням відповідних документів в термін не більше 3-х днів.

Диференціація, правового регулювання робочого часу жінок – співробітників Національної поліції, за таким критерієм як стать працівника та виконання материнської функції здійснюється шляхом надання жінкам спеціальних правових гарантій у вигляді пільг та переваг та шляхом застосування заборон і обмежень передбачених у чинному законодавстві.

Гарантії, що надаються жінкам – поліцейським у галузі робочого часу поділяються на загальні, передбачені для всіх

жінок – працівників ОВС та додаткові, передбачені для жінок – працівників ОВС, що виконують материнську функцію.

Відповідно до статті 3 Кодексу законів про працю України [5] та п. 17 Положення про проходження служби [3] на жінок – співробітників Національної поліції розповсюджуються спеціальні гарантії щодо правового регулювання праці у тому числі, у галузі правового регулювання робочого часу.

Диференціація правового регулювання робочого часу жінок – працівників ОВС за таким критерієм, як стать здійснюється шляхом обмежень нормами, що містяться у статті 175 КЗпП України. Відповідно до вказаної статті, залучення жінок до робіт у нічний час не допускається, за винятком тих галузей народного господарства, де це викликається особливою необхідністю і дозволяється як тимчасовий захід [5].

Диференціація правового регулювання робочого часу жінок – співробітників Національної поліції за таким критерієм як виконання материнської функції здійснюється шляхом заборон нормами, що містяться у статтях 55 та 176 КЗпП України [5]. Вказані норми забороняють залучення вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до трьох років, до нічних, надурочних робіт, робіт у вихідні дні і направлення їх у відрядження.

Диференціація правового регулювання робочого часу жінок – співробітників Національної поліції за вищевказаним критерієм здійснюється, також, шляхом обмежень нормами, що містяться у статті 177 КЗпП України [5]. Дані норми обмежують залучення

жінок, що мають дітей віком від трьох до чотирнадцяти років або дітей – інвалідів, до надурочних робіт і направлення їх у відрядження.

Диференціація правового регулювання робочого часу жінок – співробітників Національної поліції, за таким критерієм як виконання материнської функції, здійснюється шляхом надання гарантій у вигляді пільг та переваг нормами, що містяться у ст.ст. 178 „Переведення на легшу роботу вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років”, 185 „Надання вагітним жінкам і жінкам, які мають дітей віком до чотирнадцяти років, путівок до санаторіїв та будинків відпочинку і надання їм матеріальної допомоги” та 56 КЗпП України „Неповний робочий час”.

Висновки. Враховуючи вищевикладене можна зробити висновок, що особливості правового регулювання робочого часу жінок – співробітників Національної поліції полягають у специфічних критеріях диференціації правового регулювання (специфіка професійної діяльності працівника ОВС, стать та виконання материнської функції), яка здійснюється різними правовими способами (примус, заборона, обмеження та гарантії у вигляді пільг та переваг). Така диференціація здійснюється як загальним законодавством про працю, так і спеціальним законодавством про проходження служби в ОВС України.

Список використаних джерел:

1. Методичні матеріали навчальних тем із соціально-гуманітарної підготовки рядового та молодшого начальницького складу органів і підрозділів внутрішніх справ України на 2005-2006 навчальний рік // Іменем закону. – 2006. – № 16. – С. 1-16.
2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ Української РСР : постанова Кабінету Міністрів УРСР від 29 липня 1991 р. № 114 // Збірник нормативних актів України з питань правопорядку. – К., 1999. – С. 438-464.
4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40-41. – Ст. 349.
5. Кодекс законів про працю України : Закон УРСР від. 10.12.1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – № 50. – Ст. 375.

References

1. Metodichni materialy navchalnykh tem iz sotsialno-humanitarnoi pidhotovky riadovoho ta molodshoho nachalnytskoho skladu orhaniv i pidrozdiliv vnutrishnikh sprav Ukrainy na 2005-2006 navchalnyi rik // *Imenem zakonu*. – 2006. – No. 16. – Pp. 1-16.
2. *Konstytutsiia Ukrainy* // *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. – 1996. – No. 30. – St. 141.
3. Polozhennia pro prokhodzhennia sluzhby riadovym i nachalnytskym skladom orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainskoi RSR : postanova Kabinetu Ministriv USRS vid 29 lypnia 1991 r. No. 114 // *Zbirnyk normatyvnykh aktiv Ukrainy z pytan pravoporiadku*. – K., 1999. – Pp. 438-464.
4. Pro natsionalnu politsiiu : Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 r. No. 580-VIII // *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. – 2015. – No. 40-41. – St. 349.
5. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy : Zakon URSR vid 10.12.1971 r. No. 322-VIII // *Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR*. – 1971. – No. 50. – St. 375.